

v. 2795

i Terra nosa!

BIBLIOTECA POPULAR GALEGA

Número 1.

10 cénts.

REAL ACADEMIA
GALEGA
A CORUÑA

F-760

Biblioteca

EUXENIO CARRÉ ALDAO

CONTOS DA FORXA

239037

A quen me leere

Cando n-outros tempos, pra min miñores que os de agora, tiña eu uns ratos de leser, facía algunhas escapadas para a aldea e prestábame descansar, a noite, das miñas correitas pol-a campia, na casa de un meu veciño, ferreiro de profesión.

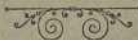
Dende as mais alongadas porroquias viñan ás bandadas as xentes para que o bon do ferreiro lles amañase as ferramentas do traballo e da labranza, pois era moita a sonda de que gozaba n-aqueles bisbarras, polo mor do tempero da súa forxa.

N-ela, á que ben poderíamos chamar tertulia campesina, mentramentes os uns tiraban do barquín e os outros axudaban a bater no ferro, parolábase de todo, e mais de un conto e

mais de unha historia adeprendin ali que me pareceron dinas
de seren recollidas por min.

Ahi tedes, pois, algunhas d'aquelas conversas, mais ou
menos aliñadas e pulidas na fala, pero sempre coidando de
lles conservaren o seu «humour» e a súa característeca socarro-
na filosofía da terra.

Por eso as bauticei, coidando que ningún outro título
millor lles ben, c'o nome de: **Contos da forxa.**

¡TERRA A NOSA!

Suplemento de EL NOROESTE

AÑO I. | A CRUÑA, 10 FEBREIRO de 1919. | NÚMERO I.

O ESCRIBÁN

*Ao meu bon amigo Cesar
Vaamondé Lores.*

I

N-unha crúa noite d'invernía, na que o friaxe, mália d'estar ben amoureada a casa, colábase, que mesmo daba xenio, pol-a ripa do tellado e pol-as regandixas das portas, entalándonos os osos, quentabámonos sentados pe da lareira. Para matal-o tempo d'aquela longa noite parolabámos de mil cousas, e así, entretidos co a conversa, non se facía agardar tanto o condumio.

Chocabáme ver, cada vez que o trebón asubiaba mais forte e somellaba cal se unha voz human se layara, que o petrucio quedababase sin dar fala, e se o vento baixaba pol-a chimineia, xogaba c'o lume en mais doces asubios e logo, despois de soprar tan forte que parecía matal-a larada voltaba de novo a saír con mais forte e deloroso bruar, non rexurdía o bon do vello, facía o sinal da cruz, e falando consigo mesmo, decía baixo, moi baixo:

—¡Asús! eche a alma do escribán. Dios nol-arredre.

Picóume ao oír tal o verme da cursidade e pregunteille á meu

patrón que era aquilo. Non se fixo de rogar e contóume a historia que eu vouvos agora á decirvos, verbe a verbe, e tal coma eu a ouvín. Ala vay:

II

Pois saberá, señor,—faióume o vello,—que alá, fai moitísimo tempo, pero moito, morreuse, n-unha vila gallega, un escribán, mais pol-o peso das suas trifulcas que pol-o dos seus anos, eso de que eran moitos. Aló se foi a sua alma pol-os camiños desconocidos do derradeiro viaxe. Eu non ó sei, nin nada reza a historia, de como foi, mais é o caso que a alma do difunto, cal se tivera quen a guiara, deu, de boas á primeiras, co as portas do ceo. Como faria para se librar da ponte estreita, ninguén o soupo, pero o escribán co a sua sabencia logrouno, e abonda.

Iba cheo de confianza no Santo San Antón, de quen era moi devoto e á quen non deixaba un día sin o seu rezo. En de chegando non tivo labor de mais presa que petar á porta c'os cotenos, repenicando en ela como os mozos cando van de tuna: ninguén lle respondía, e o bon do home chamou d'aquela mais forte e con todo o arruallo de quen ten dereito á que lle abran, Foi estoncias cando, por unha á modo de bufarda, asomóu a cara o Señor San Pedro, o que con non moi boas falas díxolle: que non se cansara e podíase largar, e ben axiña, pois aquela porta non se despecharía endé xamais para unha tal xentuza coma él.

Engruñouse o escribán; refunfuñou non sei que pol-o baixo-

e, sin ademostrar grande pena, virouse para o camiño que trouxera e largou cara do inferno.

Coidáu tería n-el boa acollida por se tratar de quen tiña, segun oíu decir mais d'unha vez cando era d'este mundo, os demos dentro do corpo. Mais non pequeno chasco se levou, e non foi pouca a carraxe que pillou cando, inda ben non tripara a soleira, to-pouse c'un demo, mal encarado como todos eles ó son, que, botando lume pol-os seus ollos, os pelos do corpo e do rabo, crech-os e revirados, tivolle o pe, dicíndolle, con moita sorna e moito aquel:

—Isca, isca, que xa temos aquí quebradeiros abondo para que veña á arrequencelós unha tan boa cousa coma tí.

Pampo quedouse, e feito todo d'unha peza, c'o recibimento que lle facían onda él coidaba tería sempre boa acollida, e cavilando no que lle restaba que facer de non atopar casa cuberta, sentouse, preto do inferno, e cal se fora n-un tallo, n-un petouto que alí había. Canso da longa viaxata que fixera, pois tamen as almas se cansan, comenzóu a toconear hastra que o tomou o sino, coma quen ten sen lixos a conciencia.

III

Nas mentres, o Señor San Antón, que notou lle faltaba algunha das pleitesias que tiña na terra, ollou para ela á ver quen era o desleigado que así se esquecía de santo tan abegoso. Viu estoncias que o escribán xa non era d'este mundo, e xirxilou pól-os

espacios á ver se daba co a súa alma, pois demasiado tiña adprendido de que casta era o tal peixe para perdel-o tempo buscando no ceo. Como aos santos nada se lles escapa, abondoulle vel-a alma do escribán á porta do inferno para se decatar do que lle pasaba. Movéuselle o corazón ao sabelo, e como o ten tan molliño pol-o moito que lle piden e rezan, foise cabo de Noso Señor á lle pedir por aquela alma d'un seu devoto que non tiña paraxe en ningures.

Escoitouno o Señor, e lle non podendo negal-o que lle pedía, tras un rato de cavilación, lle dixo:

—¡Bueno, Antonciño, buenol Farase ó que tí queiras; pero baixo d'unha condición, s'é que a ademites.

—Ademittda dende logo—repuxo o santo—¿Cal é?

—Pois é que a alma do escribán ten que se volver outra vez ao mundo. Alí, baixo da figura d'un vello, mais vello que ó qu'él era, e botado á pedir, pelengrine pol-a terra á ver se atopa quen, ende lle falando d'os escribán, dígalle que era merecente d'estar no ceo. Se ves que volvé, ven á decirmoo,

—Gracias, Señor: así ó farei, dixo San Antón, e mais ledo que un cuco fixollo saber ao seu devoto.

IV

Xa temos de novo pol-a terra ao que da morte volveuse á vida. Ala vai todo engruñado, termando do corpo c'un forte pau á modo de caxado. Pidindo esmola, e falándolle a todos do es-

cribán, jó que d'el lle decían! non é pra contalo. ¡Se en de vida llo espetaran cara á cara ó que de agora! ¡qué de cousas faría! ¡qué vingas asque él se tomara! Mais tiña que ter pacencia e dese aguantar, e seguil-a sua pelengrinación, que tiña para rato pol-as trazas. As portas do ceo estaban para él mais pechadas que nunca.

Pero, señor, cando él menos ó desprocataba, sucedeuille un día que topou c'unha vella, mais vella que él ainda e mais pobre se cabe. Como por alí non vía mais familia á quen lle pedir, por non perdel-o costume, ó fixo á vella, inda que tiña xa ben sabido que d'alí non había de tirar nin unha triste cadela.

Pois non lle foi así, como él ó coidaba. Ela partiu co él a sua pobreza dándolle un ochavo, que as veces os famentos teñen mais caridade qu'os qu'están cheos, e, pasmo dos pasmos, dicíndollo, ó que lle fixo abril-a boca de orella a orella:

—Seia todo pol-a alma do escribán. e aquí nombrouno á él.

—E logo ¿era tan boa presoa?—repúxolle éste.

—¿O escribán?—respondeulle a vella—Eralle un bendito: eu non sei como a xente falaba de él ó que falaba. Fíese vosté de contos. Abofé, tiñalle un bon corazón. Lémbrome sempre d'unha vez que lle pidin limosna: déume un carto para eu lle volver un ochavo: coidei perdel-a caridade por ó non ter; pero él díxome que gardara todo. ¡Conque faga vosté agora easo de certas faladurías! ¡Qué Dios llo pague e ó teña na sua santa compañía!

Veulle á memoria ao escribán aquel seu arrauto, de que tanto e tanto se tiña layado, arrauto que tivera por única e derradeira vez na sua vida e comprendeu que unha boa acción, por pequena que ela seia, ten sempre mais tarde ou cedo, a sua recompensa.

Deulle un pasamento e, sin dar chio, quedouse morto. D'esta vez, dinos a historia que non rexurdiu en de xamais, nin para ben nin para mal.

V

Alá vai outra vez, e d'esta mais de presa que da outra, a alma do escribán. Víuna que chegaba dende o ceo, o Señor San Anton e foise bulindo cabo de Noso Señor,

—Ahi chega o escribán—díxolle case sen folgo pol-a carreira que pillara, pois tamen os santos corren e se cansan.

—¡Ben, hom, ben! De certo que che coidei de que non dera volta. Vaite agora cabo de Pedro para que despeche a porta, mais ropara que non deixe senon botal-a cabeza ao teu recomendado. Escoita ben ó que che fale e... logo fai tí ó que millor che pareza, —contestoulle o Señor.

Foíse o Señor San Antonio á facel-o mandado, maxinando no que Noso Señor lle dixerá. Xa moito antes de chegar á porta, sentíu uns grandes berros e esto deulle mala espiñada. Era o escribán que rifaba c'o divino porteiro porque lle non abría tan axiña coma él quería. Chegouse Antón, deulle a orden á Pedro, éste correu o tarabelo e o escribán asomou a cabeza querendo xa entrar de todo, pol-o que San Pedro botou a porta e á pouco mais o esgana c'o canto da folla.

—Acouga,—díxolle o seu abogado,—ten unha pequerrechíña de pacencia, mira ben, dime ó que che pareza esto e despois que falemos, xa entrarás.

O escribán, meteu a cabeza todo o mais que poído; abriu ben os ollos para lucar mellor e quedouse pampo ollando tanto ben de Dies como alí había.

O Señor San Antón non quitaba ollo d'él, e mais calado que un peto, hasta que, pasado un bon anaco, perguntoulle o santo que lle parecía de todo aquilo.

—Moito me gusta o ceo, meu santiño—contestoulle o escribán—mais dime ¿quén é aquel farfantón das longas guedellas e das barbas brancas que está acoiá enriba n-aquel tallo de ouro e que somella sel-o amo de todo este cotarro?—Falaba por Noso Señor que, dende o seu trono de gloria, rexía a Corte Celestial.

Non deu fala o Señor San Antón, admirado do que lle decía o que inda non estaba senon as veiras de aquel santo lugar, e o escribán sin lle dar tempo á que él lle falara seguiu dicindo:

—Mira, Antoneño, será ben que me traías un pouco de papel e unha pruma? A min esquencêuseme, e descoido imperdonable n-un escribán, é vir sin os seus chismes; o tinteiro de corno colgado do chaleque, a pruma e o papel.

—E tí para que queres eso? pudo xa faíal-o santo que se repuxera do xusto.

—Home, por nada para mín, senón porque che quero pagalo favor que me fas traguéndome aquí. Aquél—e sinalou á Noso Señor—xa vai vello e está demais no sitio. Tí, aportame o papel e a pruma é verás como nun periquete lle poño eu un preito, pois á tí, que terás aquí bos amigos, fáciłe che será encontrar dous que queiran serviren de testigos, e botaremos á aquel por portas, e tí te porás no canto d'él. Anda, bule, déixame á min e xa verás unha cousa boa. Anda, ho, anda, móvete axiña.

Espantouse Antón, c'ó que decía o escribán. Comprendeuse d'aquela que xa Noso Señor, á quen nada se lle escapa do pasado e do porvir, sabía ó que tiña de suceder, e corrido mais que unha mona, fixolle unha seña ao Señor San Pedro. Este comprendeu: abriu de todo as follas da porta e cando tan campante iba a se colar o escribán, o vixilante porteiro afeito xa a tales cousas, pi-

llouno pol-as orellas, fíxolle dar unha viravolta, pois Pedro inda que vello ten forzas abondo e falla lle fan para o seu cargo, e logo, por xa lle ter boas ganas, apriçoulle a punta do pe, con tal carraxe, no sitio onde as espaldas romatan, que malia d'estar somentes calzado co as sandalias, saliu o escribán como esmechado e foise a esnafrar nas mesmiñas portas do inferno onde xa estaban sobre aviso todol-os demós xuntos, vixilando para que nun descoido non se lles colara dentro cousa tan cativa, de tan pouco proveito e tan revirametodo.

Afuxentárono d'alí e dende aquela a alma do escribán anda dando voltas e mais voltas que o sarillo no argadelo, pol-os ares. No vran, como vai calor, inda non ó pasa mal do todo, mais no inverno doise de non ter onde se pôr ao abrigo. N-este tempo é cando mais sintense os berros que da pol-o mor do friaxe. Mesmo arripía ouvilo, e inda se laya mais cando pasa, como agora fai pouco, por casa donde arde un bon lume. N-el quence un pouco baixando pol-o cañón da chimineia, e d'aquela, por atopar algún acougo, son mais doces os seus layos, pero berra como un conxanado cando d'alí a pouco tempo deseestar quencendo, ten que se fuxir. Brúa que pon medo e quere matal-o fogo que non é para él.

VI

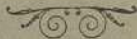
Así lle pasa, sí señor,—díxome o vello—á moitos n-este mundo. Como ao escribán do meu conto que nin no ceo nin no inferno déronlle pousada, así haille moitos homes—e alguhas

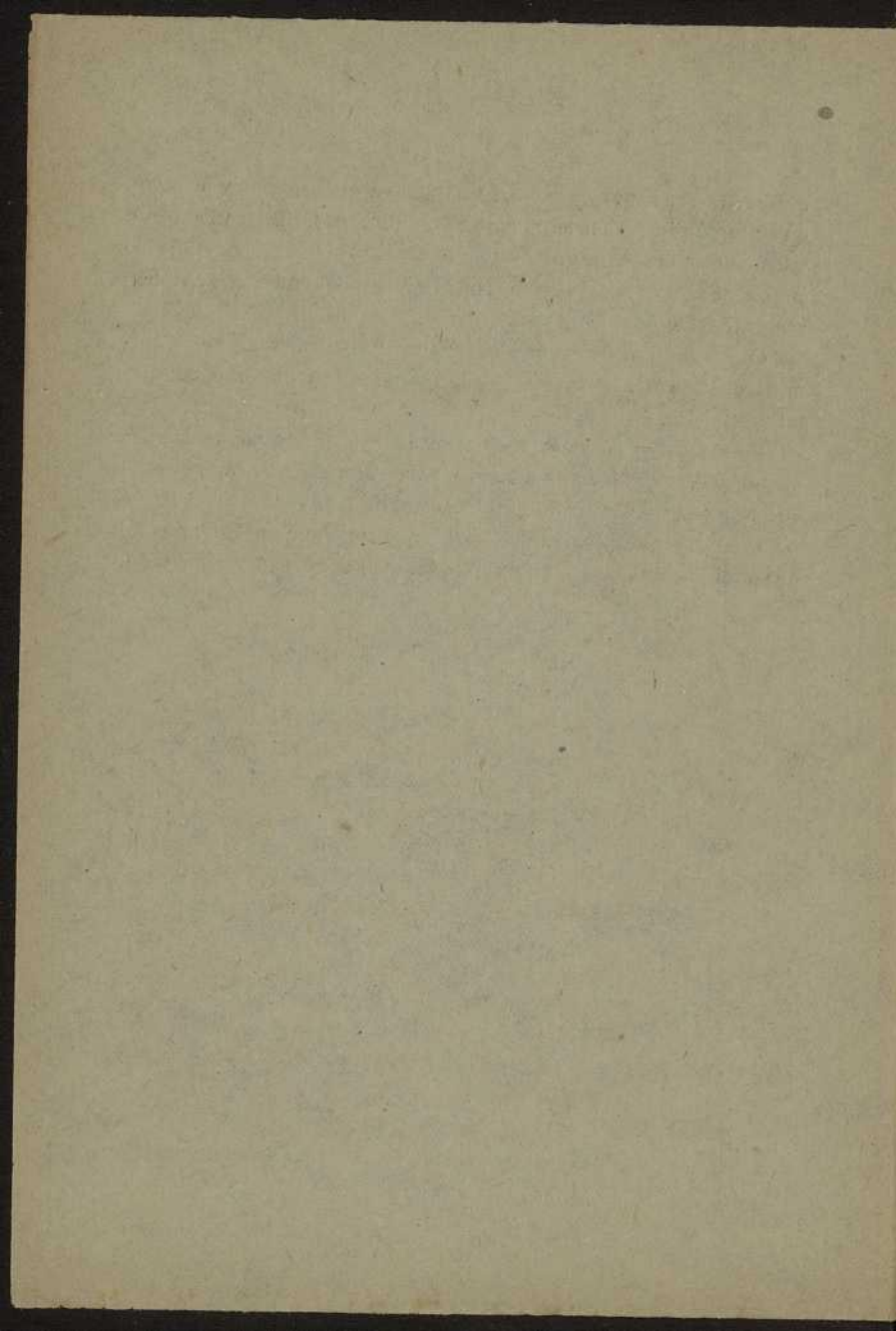
mulleres tamen, non pense meu omigo—á quen ninguén os quere á seu rente nin poden teren paraxe en ningures. Tales eles son e tales cousas amañan, que onde eles aniñan nin hay paz nin se presta nada á xeito. Por esó conven á certas xentes estaren ben arredradas de nos. Canto mais lonxe, mais millor.

Calou o vello. Outra vez volveu o vento á se colar pol-a chimineia, á xogar c'ó lume e á se largar de novo, tratando de matal-a fogueira.

Presinouse o petrucio, rosmou ó de cote e eu, mentramentes medio adormexado cō as falas e a doce calor da lareira, pensaba que tiña razón abondo no que me contaba o meu patrón.

Quen me queira entender agora que m'entenda. Eu non sei nin direi mais nada. Colorín colorado, meu conto está aromatado:

Axúdate que Dios che axudará

*Ao meu amigo o poeta Manuel
Lugris Peiro.*

I

Cóntanvos cousas pelengrinas de cando Dios Noso Señor andaba pol-o mundo levando na súa compañía ao señor San Pedro. Vouche contar unha d'estas tradicións se tés pacencia para me lér.

Antre das moitas terras que visitou, unha d'elas foi a fermosa terra gallega, e dinnos que, en de chegando á Galicia, Noso Señor quedouse admirado do vizoso dos nosos campos, do frorido das nosas veigas, do misterioso das nosas carballeiras e sotos, dos risoños vales, dos craros ríos e das frescas fontes, e de tanto e tanto ben como o Paí Eterno acugulou ás cheas riba do chan gallego. Os que nos contan esta historia dinnos tamén que o Divíno Meztre dixo á San Pedro, que se, cando o demo levouno â cima do monte para tentalo lle amostrando a maor parte do mundo, lle houbera feito ollar a terra gallega, quízaves houbéralle sido máis trabaloso o recuar diante da tentación. Eu, n'ó sei, nin xurare!

que seia certo, mais entendo que poida dare fose verdade, pois no mundo haberá terras feiteiras, mais tan feiteira cal a terra gallega non a pode habere, que Dios tan sô fixo unha Galicia e n-ela debeu estar-o Paradiso.

II

Un dos días do vran que máis quencia, fuxindo da rayola e corredoira arriba, cara á Cañas, iban o Noso Señor y-a sua compañía, o Señor San Pedro. En de chegando ao cume do monte sentáronse n-un cómaro â cativa sombra d'un piñeiral, pois iban con pouco folgo pol-a camiñata.

Cando mais entretidos parolaban arrecreando os ollos co a vista das lindezas da parroquia de Sergude, que testa co a de Cañas, e que ollaban aos seus pes no fondal do monle, oiron, dadas preto d'eles, grandes exclamaciós, que saían d'unha congostra que viña á dar onde eles estaban.

Ergueuse Noso Señor, y ergueuse o Sr. San Pedro, e foron vel-o que aquilo podería sere.

III

Alí cerquiña, e no mais fondo e no máis estreito da congostra, dera volta un carro, pol-o mor das moitas rilleiras que tiña ó-

camiño, que sempre están mal coitados na aldeia, e fai que sexan perigosos de por sí.

O bon do peisano, axionllado no medio da congostra e de cara ao seu carro, tiña tirada a monteira da cachola, a aguillada á seu rentes e alevantando as suas mas ao Ceo, non facía outra cousa de mais proveito, no medio dos seus saloucos, que pedir á Dios e á todol-os Santos para que viñeran na sua axuda.

—¡Dios me valla!—¡Os Santos do Ceo me axuden!—¡Qué vai sere de min!—¡Hastra cando estaréi aquí!—¡Pobre de min!, e outras escramaciós pol-o xeito era sô ó que se lle occurria ao paisano, para sair do apreto, e nin se daba mais maña nin parecía pillar outra carraxe pol-o que lle pasaba.

Moveuse a piedade do señor San Pedro ao ver as mágoas de aquel bendito de home, e moitas máis ao vere a sua conformidade diante de aquel traballo, e díxolle ao Divino Mestre:

—¡Ou, señor! ¡El non sería ben que lle botáramos unha man ao carro de este pobre home?

Lle non deu fala Noso Señor e fixolle sinal a Pedro de que chamara adiante.

IV

Rosmando pol-o baixo iba o Sr. San Pedro, un pouco atrás de Noso Señor, quen facía non paraba n-elo mentes, e riase caladidamente do que lle pasaba ao seu compañeiro, pois lúu no seu pensamento como n-ún libro.

Preto xa de Cañás, onde iban na busca de casa cuberta para pasala noite que chegaba, n-unha corredoira fonda e no mesmo canto d-un regacho atoparon outro carro virado pol-o moito carreto que levaba e pol-os moitos tropezos que dera pol-o camiño nos petutos de que estaba cheo.

O carreteiro non facía cal o outro. Pregar non pregaba á Dios nin aos santos, antes barafustaba e raxaba por todol-os dioses con cada estocación que adoeecía; mais tras de cada fala poñía total-as suas forzas para libral-o carro do atascamento.

A ouvir tal, o Señor San Pedro quixo arredrar de alí á Noso Señor, mais éste, lonxe de facer caso ao que que San Pedro lle decía, falóulle así:

—Xa ves Pedro, agora temos ocasión de abondo para facer unha das obras de caridade. Imos á axudar á este home para que saia do seu apuro.

Ollou espantado Pedro para o seu Mestre, mais non se atreveu á dar un chio, e calou coma un peto, sendo ben mandado, y entre os tres amañaron o carro n-un verbe, e despois de darlles as gracias falou o carreteiro ao seu gando e foise c'o seu carro, mais ledo que un cuco.

Camñaba o Señor San Pedro detrás do Divino Mestre rosmando de novo, pero moito mais forte que a derradeira ves, non comprendendo como Noso Señor deixara sen prestarlle axuda ao primeiro home, cando pregaba ao Ceo e en troques deralle axuda á quen tiña unha boca tan rachada.

Deixaba o Divino Mestre que Pedro rosmara o que quixera, pois aproveitaba de cote total-as ocasiós, para lle dar insiños á quen tiña no inzo para destinalo á sel-o cimento da eirexa, e quería ver hástra onde chegaba a pacencia de Pedro.

A este lle non cocía o pan no corpo, como din, e tanto e tanto devanaba os miolos, que se non deprocatou do terreo que tripaba,

e, ao dare un tropezo n-un pelouro, pegou un pulo para non caer, berrando ao mesmo tempo, e sin ó querer facer:

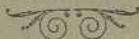
—¿Por qué fixo eso?

Virou a cabeza Noso Señor, sonriulle e ollandoo con unha d'aquelas olladas que chegan hastra ó mais fondo do peito, respondeulle:

—Pedro, o primeiro ó esperaba todo do Ceo e nada poñía do seu xeito. O segundo, é certo que falar non falaba moi ben, mais se axudaba. Así, pois, non te esquezas de esto que che digo: *Axúdate que Dios che axudará.*

VI

E colorín colorado, meu conto está arromatado. Todol-os contos teñen o seu *intrínquís*. Cal un dos dous estudantes que, camiñando de Peñafiel á Salamanca, soupo desenterral-a alma do lidenciado Pedro García, cousa de que o outro estudante se mocaba, tí saberás tirarlle o miolo á este meu conto.

No próximo número correspondente ô día 20,

publicarase o poema

O CASTRO DE CAÑÁS

orixinal de

FRANCISO TETTAMANCY GASTÓN

NOTA.—Este poema que tiñamos anunciado pra este número, nos foi imposible ô publical-o por non haber recibido os fotograbados ô seu debido tempo. Pregamos ô leitor que disimule esta falta.

O XASTRE LARPEIRO

*Do boa memoria do meu amigo o poeta
e pintor Urbano González Varela.*

I

O teu conto *A carantoña do xastre*, fíxome lembrar d'outro xastre de quen teño oído falar moito e que ten unha sona por esta terra das Mariñas que mesmo da cobiza.

Supoño darásme a tua licencia para che contare unha das moitas chuscadas do tal xastre, inda que eu non ó faga co a gra-c'a que tí, e da maneira castiza co a que estás afeito á facelo, pero non todos temos unha mesma sabidencia.

Alá vai o meu conto.

II

Érase unha ves que se era, un xastre, non sei se o do teu conto ou outro do mesmo xeito que ó que tí nos pintas, mais ó

que sí eu sei ben de certo é que se o teu era un lambón, lambón e medio era o da miña historia.

O xastre non levaba co él adeprendís algún, pois sabía á sua conta o pago que dan os tales, pois os rapaces soe■ seren do mesmo coiro do demo, amigos de se mocaren de todo e rebertes hasta mais non poderen. Poida dare que a derradeira trastada que lle fixeran fora unha do xeito da do teu conto.

Denantes de ir ás casas onde iba á traballare, o bon do xastre botaba ben as suas contas para vel-o modo de se enchere á faltar, pois non tiña de abondo co as papas da mañan, o xantar do medio día e o compango de pol-a noite. Poñía sempre coma condición que para facere ben o traballo, pois dáballe o frato, tiñan de lle dar, entre as dez e media e as once da mañan, unha lambetada para tere folgos e poder traballar de un tronce hasta en d: chegal-a hora do xantar. De non, non había trato c'o xastre.

N-unhas casas dábanlle leite callado ou froitas do tempo, n-outras papas de leite ou papas pegas, n-outras ovos, e así iba o meu xastre botando mais tripa que un coengo.

Mais como xa levo dito, o xastre era se bon traballador, mais larpeiro, e inda non se coidaba ben cheo se non atopaba xeito para recuncare e tel-a andorga coma un pandeiro.

Tiña deprendido moito nas suas camiñatas pol-o mundo, que non hay millor mestre que andare aos rolos na vida, e unha das marañas que millor cumpría para o seu choyo, era esta.

Decialles aos seus rendeiros, tantos eles eran, que tiña que andare as xeiras, hoxe aquí, mañan alí; mais él remoloneaba e ó que facía primeiro era o ire á aquelas casas onde sabía que non había falla de xente miuda, dándolle a preferencia ao sitio onde os nenos eran dos mais pequerrechos.

En de chegando á casa facía vir á seu carón aos cativos, c'o agallo de que lle gustaban, ó tiñan entrelido c'os seus xogos e ao

mesmo tempo podían axudarlle a facel-a sua labore mais axiña, dándolle as liñas, as talladoiras, as agullas, e todo ó que él lles pidira.

Cando vía que íbase chegando a hora de que lle desen o seu compango das once, amañábase de tal xeito que, éste vai á esto, o outro á aquilo, facía largaren todos e non iba quedando ao pé do xastre mais que o mais *frangulla* dos rapaces, que tiña o xastre boa conta que non soupera dar mais fala que chamar pol-a nanai ou pol-o papai.

Traíanlle ó que lle daban e facía que a dona tivera que ir con calquer mandado á cocina dende o sobrado, onde él traballaba, se era inverno, ou da bodega ou da eira se era no vran, para él facer despois a sua maraña.

Daquela atopándose sô o bon do xastre enchía a boca ó mais que podía para engulir ó que tiña no prato, e bulía á comer ó que lle deran, que nin tempo daba para decir Jesús; despois, entramentes limpiaba os seus beizos, refregaba co as remiacheiras que quedaran no prato os fociños e o nariz do cativoiro, e facéndolle carantofías e dándolle un belisco facía que, axustado ó pequerrecho, fose á se queixare á sua nai. Como o cativo non falaba, en de chegando ao pé da nai, amostráballe os fociños enfouzados co que non comera; a nai non se decatava do que aquilo poidera ser, e como as nais saan as cousas da boca para as daren aos seus fillos, e como o xastre mostrábase tan agarimoso para os nenos, a nai coidaba que o pobre xastre pasaba sin comer por llo dar ao pequeno. Agradecía a nai o ben que o xastre lle facía ao seu fillo, e indo ao cabo do primeiro rifaba co él por se privare da comida, e como sabía que ao xastre atacáballe o frato se non tomaba o seu *porqué* das once, tornaba á lle preparar outra pipere-tada que, facendo a manganilla, embaulaba o xastre, como quen non ó quere, sacando a andorga chea e pasando pol-ó que non era.

III

Este eche meu conto, amigo Urbano, e coma o xastre haiche moitos homes pol-o mundo que fan ó que fan e pasan pol-ó que non son, cal o larpeiro do xastre de esta verdadeira historia.

A capa do xastre

*Ao meu amigo José María González,
redactor de «El Orzán».*

I

Xa que vai de contos e n-eles fan de pandote os xastres, vou-vos contar un, denantes que se me esquenza, ó que non sería mala perda.

O piquer é que o bon do xastre larpeiro, do que vos falei nantronte, estaba casado e tiña un fillo. Non sei se vol-ó dixen ou non; mais se ó non sabíades, inda ó adeprendedes con tempo.

O xastre, como todo bon pai, facíalle ao seu fillo que se fose dando xeito para hoxe ou mañán se poidere ganala vida pol-o oficio; mais ao xastre lle non gustaba leval-o rapás á ningures, pois inda era cativeira e parecíalle que tiña tempo de abondo para deprender certas marañas.

Así, pois, o pequeno axudaba ao seu pai, e íbase dando moita traza, facendo ó mellor que podía no traballo que o xastre levaba para a sua casa.

II

Un dos moitos días do inverno nos que o xastre andaba á traballar por defora, chegou, entre lusco e fusco, algo mais cedo que de cote á sua casa, layándose de que lle doía todo o carpo, non sei se pol-o mor d'unha enchente ou porque ó pillara a friaxe.

Botouse no seu leito case sin folgos pra se ispire, pois viña doente e doente de total-as veras. Fíxolle a sua dona mil remedios para ó curare, sin pensare en chamal-o médico, pois nas aldeas é cousa que non se estila, e o xastre mália aos agarimos da sua parenta, lonxe de millorar, íbase poñenda mais malo, estando todol-os da casa n-un apreto.

Unha das noites na que mais apuradiño parecía estare, quedouno velando sô o seu fillo, pois a nai fórase deitare un pouquiño por estare molida abondo.

Alá, no medio da noite, na hora medofienta na que, según as consellas, soen andaren ceibos pol-o mundo meigas e meigos, trasnos e demos para o tormento dos homes e..... das mulleres tamen, o xastre, que hasta ó daquela parecía descansare algo millor que á decotio, comenzou á espernexar na sua cama, medio á enguerse n-ela, botando as mas cal se quixera asoparar alguén que tivera diante e lle puxera medo. Chaveaba, marmulando falas que se lle non entendían, guindaba bágoas coma noces e se layaba de tal xeito qua mesmo arripiaba.

Axustouse o bo do fillo e coidando chegada á derradeira hora

do seu pai, todo choroso, foi á chamar pol-a sua nai, ao tempo que o xastre dando un gran berro, no medio de fortes saloucos e salayos, caía no seu leito, todo trasudado e se lle barrendo o sentido.

III

Pranteaban dona e fillo, pois para eles xa era morto o seu home e pai, cando ollaron que o xastre iba aos poucos volveendo do seu pasamento, e ¡caso estrano! somellando se habere mellorado moito.

Ao volverlle de todo o acordo, fixo á modo de querer falal-o xastre, mais ó non deixaron e, acochandoo ben, deixaron que pillara sono.

Foi mellorando o xastre hasta que de alí, pasados us días, se non ben de todo, podía erguerse e, inda que pouco, ir botando unha man ao traballo, lle non quedando da sua enfermidade outra cousa nin mais rastro que unha certa aquela de tristura que virou o xenio do xastre n-outro.

Chocáballes á todos o cambio d'este home, denantes tan fanguero e agora, as mais das veces, mais calado que un peto, é ninguén adiviñaba ó porqué.

IV

Certo día que traballaban xuntos pai e fillo, o primeiro, despois de ollar se había preto d'eles quen os poidera escoitar, díxo-

lle ao seu rapás:—Non te decataras do porqué eu, n-outrora tan contento, somello hoxe outro, e vouche a decilo. Lembraraste da noite na que contachedes quedares sin min. N-aquela noite jou meu fillo! tiven un soño que inda me fai hoxe estarrecer cando d'él me acordo. Eu viame morto e camiñando ao Ceo para sere xuzgado: indo pol-a ponte estreita feríume os ollos un lóstrego, oin como o balbor d'un trono e logo tivome ó pé o mesmo demo botando fume por aqueles seus ollos, c'o rabo revirado e con cada cacho de cornos que mesmo daba medo. Eu buscaba o xeito de pasare e cada ves que iba ó facere, o demo poñíame diante dos meus ollos ¡pásmate, meu neno! unha á modo de capa, feita de todol-os cachos de pano que teño arrabuñado aos meus rendeiros. De nada servían bágoas, pregos, nin choros, que o demo facíase o xordo. Así estivemos moito tempo: eu paso, él non pasas, hasta que pol-o remate e cando eu canso de loitar recuaba, envolveume na capa e botoume da ponte en baixo. Din un gran berro cando iba pol-o aire, e daquela acordei e vinvos á meu carón. Ahí tês, meu fillo, ó que me ten tristeiro, pois foiche, sen duda, un aviso do Ceo, e temo, e ben temo, que cando morra, salla verdade ó que hasta ó de hoxe non é mais que un soño. Aconséllote, pois, filliño da miña y-alma; que se non queres tel-a aprensión que eu teño, non arroubes en de xamais nada á ningúen, e cando vayas na miña compañía se vires que me tenta o déño á roubar algún pano, dime para recordo: *¡Lémbrese, oin meu pai, da capa!* Non fales con ninguén do choyo, nin á tua nai dille palabra; péchao ben no teu peitó e que che sirva de proveitoso insiño.

Cando acabou de falar o xastre, tremaba coma un vimbio verde, e prometéndolle o filla que non daría unha fala do conto, o xastre foise acougando e dende dapuella pareceu como se lle houberan quitado un peso de enriba das costas.

V

Pasou algún tempo, e indo criadeiro o fillo encomenzou a saír c'o seu pai á traballar pol-os lugares da parroquia. O xastre iba xa vello, pois os anos non pasan'en valuto, e xa non tiña os alentos que de mais novo, habendo veces que andaban as xeiras, indo sô o fillo ou o pai, e quedand'o o outro na casa.

Chegaron un día xuntos á un lugar onde tiñan labor de abondo, pois era d'un vindeiro dos mais ricos, e deron encomenzo a seu traballo.

Un dos panos para a roupa era cousa boa, pero boa; varudo e ao mesmo tempo doce como a seda. Xa facía moito que as mas do xastre non tallaran cousa tan rica.

N-un momento no que deixaron sôs á pai e fillo, botou o xastre man as tesouras e cortou un gran cacho de pano que lle deu á seu fillo, dicíndolle:

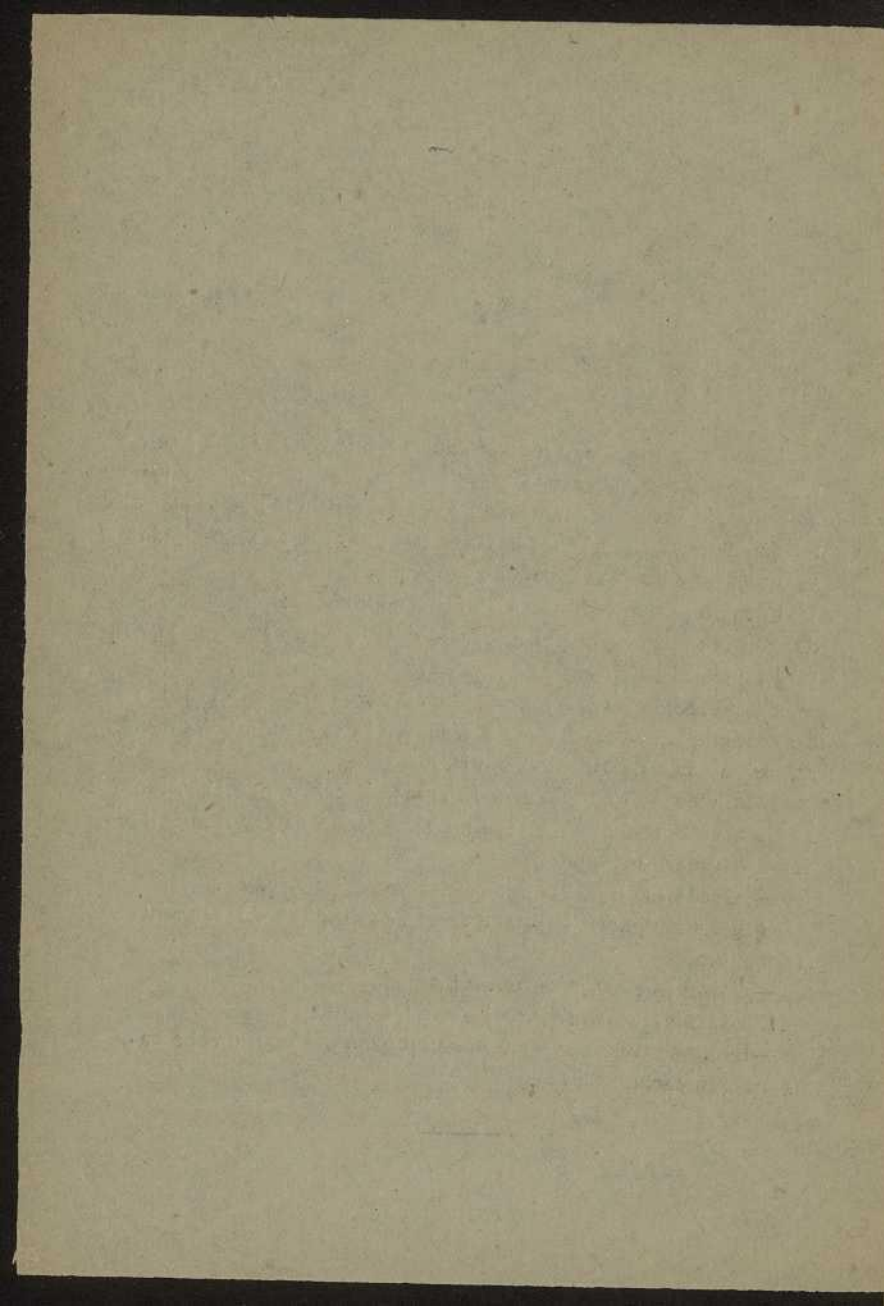
—Agacha eso o mellor que poidas.

O fillo ollou para o seu pai e arredrando o pano do seu rente reprecoulle:

—*Lémbrese, ouh meu pai, da capa!*

E o xastre facéndolle gardal-o pano, faloulle:

—Boh, boh, verbo d'eso é que d'un pano cal ese non che había ningún cacho na capa.

O PINTUREIRO

Erasede que se era un fidalgo dos mais pobres, d'aqueles dos que dí Cervantes «de lanza en astillero, adarga antigua, rocín flaco y galgo corredor».

A facenda era pouca: as trampas moitas; mais, así e todo, tan pagado estaba dos seus pulgameos e executorias que inda non os trocara pol-as minas do Potosí. Baixar o lombo ao traballo non ó baixaba; según él, por non luxal-a sua nobreza; según as malas linguas (quen as pode acamallar) por tere moito de folgazanería.

Vivía no lugarete na casa petrucial, que solo tiña de bô o dibuxado escudo riba da porta. O vento e a chuvia colábanse pol-as desvencilladas ventás, onda os vidros non se vian facia moitos anos, e pol-as poucas tellas que cubrían a ripa do tellado, que era unha bendición. Os caneiros, pontonaxe e as táboas do piso, tan tramadas da traza estaban, que, para andar pol-o sobrado, tiñase que facer mais equilibrios que para bailar na corda floxa. As paredes tiñanse en pé sabe Diós como, pois solo a providencia podía termar d'elas, nos días de treboada, pol-ô landreadas que estaban.

A roupa do fidalgo carría parexás c'ô bon estado da casa. Recordar, recordaba as modas do tempo do rei Perico; mais, en de

por eso, tan limpiá de poo e palla andaba a forza da acepillar, que ao se paseare c'o sombreiro á teima e seu pau de carballo na man, mália o lustroso do traxe, que de tan gastado deixaba vere os fios da tea, parecía todo un cabaleiro.

Como diñeiro, non había de qué, tiña un modo de vivir apretadiño. O seu xantar era ben cativo; non pasaba fame, gracias á que o pan non iba caro, e comíao reseso para que lle rindera mais. O viño, Diol-o dera: prestáballe mais a auga fresca, pois para matal-a sede tiña un pozo no corral que daba xenio.

¿Criados? serviase él que non estaba para manter folgazás, e ninguén fai as cousas mais xeitosas que o que as precisa.

Así e todo, como tiña moita crianza, andaba sempre na compañía dos veciños mais ricos e de mais nota da su parroquia e da bisbarra. As visitas facías as xeiras, hoxe aquí, e mañan alí, sendo ben recibido onde queira que fora. Non tiña outro defeuto mais que o da grandeza e, á cotío, non falaba senon das rendas que cobraba, de que se eran tantos ou cantos ferrados: dos empregos que tiña dados á parcería ou as ganancias e outras cen e cen escochas que encaixaba á pote. Mintireiro cal era, onde mais se corría, era ao fular das suas comidas, que, solo ao decil-ó que aparelaba para unha sola, podería darse por farto un batallón.

Ríase toda á xente do que argallaba o pobretób do fidalgo e, como hai quen de todo se moca e moitos son o demo n-esto de poñer alcumes, deron en chamartle *O Pintureiro*, non o cono-cendo uinguén por outro nome.

Non faltou quen, vendo que ao bon do fidalgo non lle gustaba deber favores sin pagalos (dos que non custan ca cartos, hay que entendela), quixo facer de modo de reducilo á xantar fora da casa, poñendoo no apreto de ter que pagal-a conyidada. Mais non houbo de que. Ninguén puido facerlle aceptal-o agasallo.

O demo, que non durme, quixo que nn día ao xantar das

doce tivera que saír á un pequeno viaxe, e tanta presa tivo o bono fidalgo para facel-o mandado, que, casi sen lle dar romate á comida, ergueuse da táboa. Tan cego saíu e tanto bulíu pol-a conta que lle tiña, que non se coidou de ben se limpal-a roupa.

A mala fortuna d'él fíxolle atopar n-unha corredeira c'un dos seus veciños quen lle tivo o pé. Bea criado cal era o fidalgo, non lle quedou mais vivo remedio que ter un rato de lería c'o seu amigo, e, non se correu pouco, cando seu veciño ollándoo a niña dos ollos preguntoulle:

—El que tal hoxe de xantar?

Afeito á botar por ela respondeu o fidalgo:

—Mui ben: comín hoxe unhas perdices que....

E sin deixalo arromatar díxolle o veciño ríndose na sua cara:

—Ben ó vexo, que inda trai vosté as prumas no chaleque.

E o que traía eran as pingotas das papas que co a presa non se coidara de as limpar.

Eugenio Carré Aldao.

DOUS VERBES

Os Editores de «¡TERRA A NOSA!» outamente compracidos pol-a eiscelente acolleita con que recibeu o púbrico o número programa, e as frases encomiásticas qu'a prensa toda de Galicia tivo a bondade de adicarlle ô acusare recibo d'habel-o recibido, háchanse fondamente reconecidos ô pirmeiro e â segunda, e por-meten correspondere con creces ô favor dispensado pol-o púbrico.

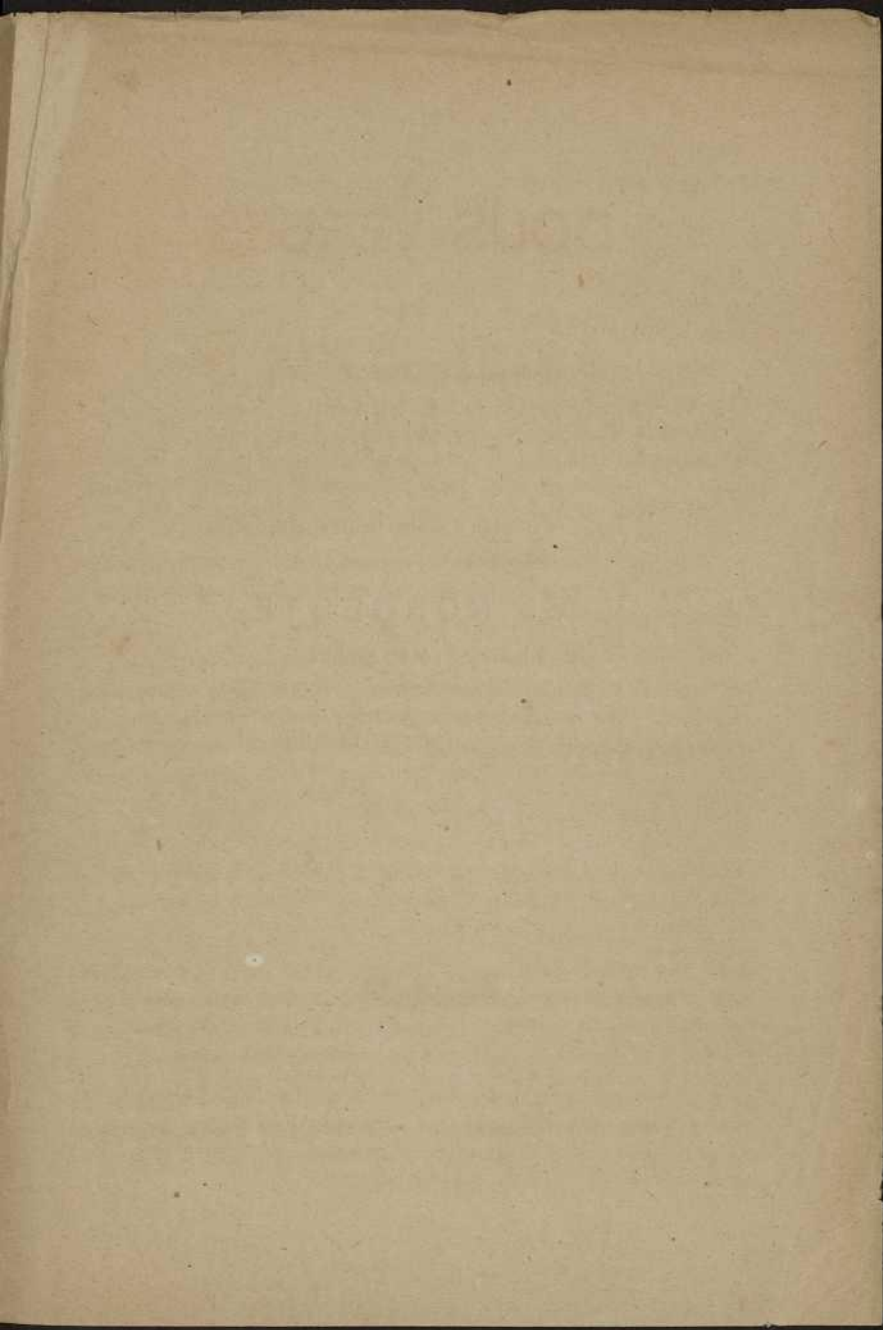
Unha das maiores probas do éisito conquerido por «¡TERRA A NOSA!», foi o ter que facere unha segunda edición, a que tamén foi agotada.

Esto énchenos de satisfaiçión. Non sômente pol-o orgulo natural de vere asegurada a vida d'unha idea levada â práctica, sinón por nos decatare por este meio, de qu'o noso idioma ten prosélitos, e non é cousa desvaída como moitos pensan.

A influencia do castelanismo puido atenuare o uso do noso idioma, puido introducírese n'él e acastelanizal-o, mais non puido matal-o nin borral-o da lista dos idiomas, porque o galego vive en nós como en cada frol hai seu cheiro i en cada ceo seu côr.

I esto é o que máis nos conforta i énchenos de ledicia. E com'ô fin que cobizamos é a propagación do noso idioma, dámonos por satisfeitos e sentímonos orgullosos d'habere dado â pubricidade ¡TERRA A NOSA!, qu'ha de sere, e n-elo poñeremos cantas forzas e méios teñamos â man, o mântial da nova e puxante literatura galega, pois non en valuto fixémonos cárrego ô constituire a Editorial «Prensa Gallega S. A.», de poñel-os esforzos d'esta empresa â disposición de todal-as boas causas galeguistas.

Ainda que modestamente, abrimos n-este número un concurso, que sin dúbida, fará movere as prumas da nosa xuventude; concurso que será o comenzo ou pé d'outros de maior importancia, pois nós estamos dispostos á ir mellorando ¡TERRA A NOSA! tanto alá, com'ô tavor do púbrico obrigue.

EDITORIAL
PRENSA GALLEGA S. A.

Talleres de Imprenta
DE
EL NOROESTE
DIARIO de LA CORUÑA

REAL, 26 0000 TELÉFONO III

LA CORUÑA